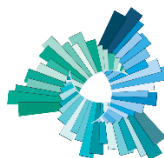

BERGEN

Bærekraftig destinasjonsutvikling 2023

Foto: Bergen Bysykkel

GLOBAL
DESTINATION
SUSTAINABILITY
MOVEMENT

**Bærekraftig
Reisemål**

Lokalt engasjement
i et langt perspektiv

30. april 2024 - Magnus Brekke Nygaard

World Heritage City

Innhold

Innledning	5
Våre styringsverktøy for bærekraftig utvikling av reisemålet	5
Merket for bærekraftig reisemål.....	6
Global Destination Sustainability Index.....	6
Forankring av bærekraftarbeidet på destinasjonen	6
Natur, kultur og miljø	7
Tiltak for å gjøre Bergen til et mer miljø- og klimavennlig reisemål	8
Andel miljøsertifiserte reiselivsbedrifter	8
Andel miljøsertifiserte medlemmer av destinasjonsselskapet 2021-2023	9
Andel miljøsertifiserte hotellsenger i Bergen 2021-2023	10
Andel miljøsertifiserte arrangement- og eventbyrå (PCO- / DMCer)	11
Tiltak for å øke andelen miljøsertifiserte reiselivsbedrifter	11
Andel cruiseskip tilkoblet landstrøm	12
Gjennomsnittlig EPI-score fra anløpte skip	12
Sosial bærekraft på reisemålet	13
Innbygger- og gjestetilfredshet.....	13
Rekruttering, stolthet og status for reiselivsansatte	14
Økonomisk levedyktighet	15
Reiselivets verdiskapning i Bergen	15
Gjestedøgn og dagsbesøkende	16
Sesongvariasjoner.....	18
Oppholdstid	19
Utvikling i antall medlemsbedrifter av destinasjonsselskapet	20
Tiltak for å styrke den økonomiske utviklingen på reisemålet.....	21
Utfordringer	22
Suksesshistorier	23
Formidling av rapporten	25
Ytterligere ressurser	25

Den viktige milepælen er nådd

Siden 2019 har Visit Bergens ambisjon vært å skape en lønnsom og bærekraftig helårsdestinasjon. I 2023 fikk vi det synlige beviset på at vi er på rett vei. Bergen mottok Merket for bærekraftig reisemål.

Blant de beste i verden

I 2023 inntok Bergen femteplassen på Global Destination Sustainability Index. Det betyr at vi er blant de beste i verden på systematisk og strategisk utvikling i bærekraftig retning. 2023-indeksen gir Bergen en høyere score enn i 2022, noe som betyr at destinasjonen det siste året har levert enda bedre enn før på en rekke bærekraftindikatorer. Vårt mål er å bli best i verden på dette feltet. Verktøyet vårt for å bli verdensledende på bærekraftig reiselivsutvikling er Innovasjon Norges merkeordning for bærekraftig reisemål. Da merket ble mottatt vinteren 2023, begynte Visit Bergen umiddelbart å arbeide for en remerking av Bergen som bærekraftig reisemål i 2026. Vi har også startet arbeidet med førstegangsmerking av Øygarden kommune og kommunene i Nordhordland.

Gjestene sjekker oss

I dag er det en selvfølge at alle virksomheter skal ta samfunnsansvar og arbeide for å bli bedre både når det gjelder klima, sosiale forhold, mangfold og verdiskaping. Bærekraft har blitt hygienefaktor. Innovasjon Norges turistundersøkelse fra 2023 bekrefter at det å jobbe strategisk og systematisk med bærekraft er nødvendig for å være attraktiv. Fire av ti utenlandske gjester som har besøkt Vestland fylke i 2023 oppgir at de under planleggingen av reisen undersøkte om destinasjoner, transportmidler og opplevelser er klimavennlige. Like mange, fire av 10, oppgir at destinasjoner, transportmåter eller opplevelser ble valgt bort av hensyn til natur eller klima. Nær tre av ti svare at de aktivt har valgt å reise til destinasjoner som er merket som bærekraftig reisemål. Å synliggjøre at destinasjonen arbeider systematisk med bærekraftarbeid er med andre ord et viktig grep i posisjoneringen av Bergensregionen som et attraktivt reisemål. Bærekraft = attraktivitet.

Felles innsats gir resultater

Årsaken til at Bergen har mottatt Merket for bærekraftig reisemål, og årsaken til at vi scorer godt på den internasjonale destinasjonsrankingen, er at både reiselivsbedrifter og reiselivskommuner har gjort en god jobb. Det er ikke Visit Bergen som merkes som Bærekraftig reisemål, og det er ikke Visit Bergen som er nummer fem på verdensrankingen. Det er destinasjonen. Og destinasjonen, det er summen av reiselivsvirksomheter og offentlige aktører på reisemålet. Det som skaper resultater, er at vi på vår destinasjon er omforent om hvor vi skal. Vi har felles strategier og jobber sammen for å bli bedre. Nå ser vi at felles innsats lønner seg. Derfor har Visit Bergen som mål å legge enda større vekt på felles innsats i 2024. For at vi sammen skal gjøre hverandre enda bedre.

Bergen, 30. april 2024

Anders Nyland

Reiselivsdirektør

Innledning

Denne rapporten beskriver strategier og aktiviteter som har bidratt til å utvikle Bergen til et mer bærekraftig reisemål i 2023. Rapporten gir også en oversikt over relevant statistikk for å måle bærekraft på reisemålet. Dette er andre årsrapport for bærekraftarbeidet som reisemålet leverer etter at Bergen er merket som Bærekraftig reisemål. Rapporten følger merkeordningens mal for årsrapportering. Malen er utviklet av Innovasjon Norge.

Mange aktører har en rolle i reiselivsutviklingen i Bergen. Som ledd i arbeidet med Merket for bærekraftig reisemål er Visit Bergen, Bergen kommune og Bergen havn definert som reisemålets destinasjonsledelse. Hver enkelt reiselivsbedrift spiller naturligvis også en avgjørende rolle for å utvikle reisemålet i mer bærekraftig retning. Andre aktører som f.eks. Vestland fylke, Bergen Næringsråd og Matarena mfl. har også viktige roller i reisemålsutviklingen. Rapporten er skrevet av Visit Bergen, i samarbeid med Bergen havn og Bergen kommune, på vegne av hele destinasjonen.

Destinasjonsselskapet (Visit Bergen) dekker totalt 11 kommuner i Bergensregionen. Siden det til nå er Bergen som er merket som Bærekraftig reisemål omfatter denne rapporten primært Bergen kommune sin geografi. For Austevoll og Tysnes ledes arbeidet med Bærekraftig reisemål av Samarbeidsrådet for Sunnhordland. For Nordhordlands-kommunene og Øygarden vil arbeidet med Bærekraftig reisemål igangsettes i 2024. I årene som kommer vil derfor flere av omegnskommunene til Bergen også inkluderes i årsrapportene.

Våre styringsverktøy for bærekraftig utvikling av reisemålet

For å utvikle reisemålet i en mer bærekraftig retning benyttes i dag to styringsverktøy, nemlig Merket for bærekraftig reisemål (merkeordningen) og Global Destination Sustainability Index (GDS-indeksen). Det er disse styringsverktøyene som ligger til grunn for det strategiske arbeidet som gjøres og som også danner grunnlaget for denne årsrapporten. Vi vil her kort beskrive de to styringsverktøyene.

Merket for bærekraftig reisemål

Bærekraftig reisemål er en merkeordning og et utviklingsverktøy for norske reisemål. Merket er et kvalitetsstempel for destinasjoner som har forpliktet seg til og som arbeider proaktivt med bærekraftig utvikling. Gjennom 31 kriterier og 84 indikatorer, i tillegg til egne cruisekriterier, definerer merkeordningen hvordan reisemål kan bidra til å oppfylle FNs bærekraftsmål. Merkeordningen eies av Innovasjon Norge. Etter en ekstern kontroll oppnådde Bergen merket som Bærekraftig reisemål i januar 2023. Merket oppnås av hele destinasjonen. Etter tre år, det vil si i starten av 2026, skal reisemålet merkes.

Global Destination Sustainability Index

Bergen deltar i Global Destination Sustainability Index (GDS-indeksen), som er en årlig benchmarking av ulike reisemål sitt arbeid med, og oppnåelse, av FNs bærekraftsmål. Indeksen har gjennom 69 indikatorer fordelt på fire kategorier, definert hvordan reisemål bør arbeide med bærekraft. På indeksen konkurrerer Bergen om bærekraftoppnåelse med andre reisemål verden over, men det er opp til reisemålene selv om de ønsker å delta i indeksen. I 2023 deltok 100 reisemål fra hele verden. Bergen havnet i 2023 på femteplass på indeksen. Visit Bergen dekker kostnadene for Bergen sin deltakelse i indeksen og har også påtatt seg ansvaret for å innrapportere årlige data til indeksen.

Forankring av bærekraftarbeidet på destinasjonen

Arbeidet med bærekraftig reiselivsutvikling i Bergen ledes av destinasjonsledelsen for reisemålet, det vil si Visit Bergen, Bergen kommune og Bergen havn. Destinasjonsledelsen i Bergen har frem til nå hatt en uformell organisering. Det betyr at destinasjonsledelsen ikke har et fastsatt mandat og faste møtepunkt. Slik kravene i merkeordningens nye standard fra 2022 er utformet og slik NOU 2023: 10 anbefaler, er det i Bergen et behov for å formalisere destinasjonsledelsen. Dette er et arbeid Visit Bergen vil ta initiativ til i forbindelse med utarbeidelse av ny destinasjonsstrategi i 2024.

I prosjektperioden for å merke Bergen som bærekraftig reisemål (2019-2023) har man, i tillegg til destinasjonsledelsen, hatt en styringsgruppe som har arbeidet operativt med merkeordningen. Etter at Bergen oppnådde merket for bærekraftig reisemål i 2023 har prosjektet gått over i en driftsfase og arbeidet i styringsgruppen er derfor avsluttet. I påvente av ny destinasjonsstrategi vil det vurderes hvordan arbeidet med bærekraftig reiselivstuvtkling operativt skal forankres videre.

I Visit Bergen har man avsatt en ressurs som arbeider fulltid med bærekraftig destinasjonsutvikling. Ressursen dekker 11 kommuner og 400 medlemsbedrifter. Fra Bergen kommune sitter næringsseksjonen tettest på arbeidet, mens kommunens Klimaetat, Bymiljøetaten og Byantikvaren også er viktige ressurser i arbeidet.

For å knytte innbyggere tettere på arbeidet med bærekraftig destinasjonsutvikling etablerte Visit Bergen i 2022 faste halvårslige treffpunkt mellom reiselivsnæring og beboerforeningene i Bergen sentrum. Erfaringene med disse treffpunktene er så langt svært positive.

Natur, kultur og miljø

Norsk reiselivs sitt største fortrinn og viktigste salgsargument og konkurransekraft er våre unike natur- og kulturverdier. Økt nedbygging av natur og et endret klima representerer derfor to utfordringer og trusler for reiselivets konkurransekraft.

Samtidig som naturområdene og kulturarven vår er viktig for reiselivet, kan reiselivet også bidra til å forringe disse områdene. Reising fører blant annet til klimautslipp, tilretteleggingstiltak for reiseliv og friluftsliv bidrar til nedbygging av natur og et for stort besøkstrykk kan være skadelig både for naturområder og kulturarv. I Bergensregion arbeides det derfor aktivt for at reiselivet og selve reisemålet skal redusere sine negative avtrykk på natur, klima og miljø. Dette skjer på mange forskjellige områder og gjennom flere strategier og tiltak.

Tiltak for å gjøre Bergen til et mer miljø- og klimavennlig reisemål

Det er mange faktorer og mange små og store tiltak som bidrar til å gjøre Bergen til et mer miljø- og klimavennlig reisemål. Vi får ikke listet opp alle tiltak i denne rapporten, men beskriver her de mest vesentlige tiltakene som i 2023 har bidratt til å gjøre Bergen til et mer klima- og miljøvennlig reisemål. Av større tiltak på destinasjonen kan særlig disse tiltakene fremheves:

- Ny sykkel- og gangvei fra Bergen sentrum til Fyllingsdalen. Dette gjør Bergen til en mer interessant destinasjon for sykkelturisme – i tillegg til at Fyllingsdaltunnelen i seg selv er blitt en attraksjon for byens besøkende.
- Ny Klimastrategi for Bergen (Grønn strategi) vedtatt av Bystyret 25. januar 2023 som har mål om 85% utslippsreduksjon i Bergen innen 2030.
- Ny Naturstrategi for Bergen vedtatt 29. mars som tar sikte på å bevare natur- og naturmangfoldet.
- Vestland fylke har igangsatt et Besøksforvaltningsprosjekt som blant annet vil være en støtte for å arbeide mer strategisk med ivaretagelse av natur i utfartsområder.
- Grønn tilskuddsordning for næringsutviklingstiltak som støtter næringslivet med omstillingstiltak.

Fra destinasjonsselskapet har det videre vært arbeidet særlig med følgende tema:

- Lansert nytt søkefilter på visitBergen.com for å synliggjøre miljøsertifiserte restauranter.
- Arbeidet med å inngå strategiske samarbeid med frivillige organisasjoner som kan tilby gjester å arbeide frivillig eller å bruke penger på støtte en god sak på reisemålet (Legacy- og impact-program)
- Startet arbeidet med å utvikle en ny og revidert destinasjonsstrategi mot 2030.

Andel miljøsertifiserte reiselivsbedrifter

Miljøsertifisering er et godt virkemiddel for å systematisere arbeidet med bærekraft i organisasjoner og bedrifter. Det finnes en rekke ulike miljøsertifiseringer for bedrifter. De

vanligste for reiselivsbedrifter i Norge er: Norsk økoturisme, Miljøfyrtårn, ISO 14001, Green Key, Blått flagg og Svanemerket. Alle er såkalte tredjeparts miljøsertifiseringer. Det vil si at bedriftene må gjennom en ekstern evaluering for å oppnå sertifiseringen. Disse nevnte sertifiseringsordningene omfattes også av Visit Norway sitt Reis-grønt merke, som vi bruker som et merke for å enklere formidle til gjester hvilke reiselivsbedrifter som er miljøsertifisert.

For at Bergen skal beholde Merket for bærekraftig reisemål er det en forventning om at destinasjonsselskapet, havn og kommune (rådhuset) er miljøsertifisert. I tillegg er det en forventning om å øke andelen miljøsertifiserte reiselivsbedrifter. Visit Bergen ble resertifisert som Miljøfyrtårn høsten 2023, mens Bergen havn oppnådde sin ISO 14001-sertifisering i 2022. Bergen kommune sitt miljøsertifikat utløpte derimot 8. november 2023 og kommunen har valgt å gå bort fra miljøsertifisering av rådhuset. Dette vil ha negativ effekt på Bergen sin mulighet til å bli bemerket som bærekraftig reisemål i 2026. Øvrig destinasjonsledelse har heller ikke vært orientert om eller involvert i beslutningen om å gå bort fra miljøsertifisering av Bergen kommune.

Visit Bergen kartlegger jevnlig andelen miljøsertifiserte reiselivsbedrifter på reisemålet. Dette er et av kriteriene i merket for bærekraftig reisemål (C4-1.3). I Bergen måler vi også andelen miljøsertifiserte bedrifter i ulike bransjer for å kunne svare ut kriteriene i GDS-indeksen, samt for å kunne vurdere hvilke bransjer som har høy sertifiseringsgrad og i hvilke bransjer det er behov for økt innsats. Det er store forskjeller i andel miljøsertifisering etter bedriftens størrelse og bransje. For eksempel er større virksomheter, gjerne hoteller, oftere miljøsertifisert enn mindre virksomheter. En bransje som har spesielt lav sertifiseringsgrad, er serveringsbransjen.

Andel miljøsertifiserte medlemmer av destinasjonsselskapet 2021-2023

Årstall	Prosent
2021	25%
2022	26,5 %
2023	25,4 %

Kilde: Visit Bergen kartlegging 2021 – 2023

Denne målingen inkluderer alle medlemmer av destinasjonsselskapet, både i og utenfor Bergen kommune. Om lag 60 % av destinasjonsselskapets medlemmer har registrert adresse i Bergen kommune. Andelen miljøsertifiserte medlemmer av destinasjonsselskapet viser flat/ingen vekst fra 2021 til 2023.

Den svake nedgangen i prosent fra 2022 til 2023 skyldes i hovedsak at destinasjonsselskapet har økt antallet medlemmer. Dette er isolert sett positivt fordi det gjør reiselivet på destinasjonen bedre organisert, men i 2023 trekker det ned prosentandelen miljøsertifiserte medlemmer. Grunnen er at nye medlemmer ofte ikke har vært miljøsertifisert. Da det er et mål om å få flere miljøsertifiserte reiselivsbedrifter på reisemålet er det like fullt ikke tilfredsstillende at det er ikke er vekst i andelen miljøsertifiserte reiselivsbedrifter. Høye kostnader forbundet med å bli sertifisert er en av årsakene bedriftene oppgir at er et hinder for å kunne prioritere å bli miljøsertifisert. De siste årene har også disse kostnadene økt mye.

Flere norske kommuner har gitt tilskudd for å stimulere bedrifter til å bli miljøsertifisert, men en slik målrettet tilskuddsordning finnes ikke i Bergen. Visit Bergen søkte om et generelt næringstilskudd i 2021 for å kunne gjennomføre en såkalt klyngesertifisering for reiselivsbedrifter, det vil si at flere bedrifter går sammen om å bli miljøsertifisert, men det ble ikke gitt tilskudd til dette den gang.

Andel miljøsertifiserte hotellsenger i Bergen 2021-2023

Årstall	Prosent
2021	88 %
2022	89 %
2023	97 %

Kilde: Visit Bergen kartlegging 2021 - 2023

For hoteller gjennomføres det årlig måling av antall hotellsenger som befinner seg på et miljøsertifisert hotell. Målemetoden svarer ut et av kriteriene i GDS-indeksen. I indeksen har man valgt denne måten å telle sertifiseringsandel på for å kunne hensynta hotellenes størrelse. Dette fordi det gir større miljøeffekt om et stort hotell blir miljøsertifisert, sammenliknet med et mindre hotell. En hotellkjede som har bidratt vesentlig til å øke

andelen sertifiserte hotellsenger i Bergen i 2023 er Magic Hotels, som mot slutten av 2023 oppnådde Miljøfyrtårnsertifisering for alle sine fire hoteller i Bergen. Sammenlignet med andre destinasjoner presterer Bergen svært godt på dette området.

Andel miljøsertifiserte arrangement- og eventbyrå (PCO- / DMCer)

Møte- og arrangementsturisme er viktig for reiselivet i Bergen. Derfor er det et særskilt søkelys på å redusere reiselivets avtrykk i dette segmentet. Fordi det ofte er et arrangement- og eventbyrå som er ansvarlig for den praktiske gjennomføringen av et arrangement eller en konferanse/kongress i Bergen, er denne bransjen en viktig agendasetter innen dette segmentet.

Andel miljøsertifiserte arrangements- og eventbyrå i Bergen 2021 - 2022

Årstall	Prosent
2021	43%
2022	83%
2023	67%

Kilde: Visit Bergen kartlegging 2021 - 2023

Fordi antallet arrangements- og eventbyrå i Bergen er lavt (totalt ni stykk), gir det store prosentuelle utslag dersom en ny bedrift kommer til eller en bedrift mister sin miljøsertifisering. Fra destinasjonsselskapet har det i 2023 vært gjort flere initiativ mot byråene med mål om å øke andelen miljøsertifiserte bedrifter i dette segmentet. Vi tror det i veien videre er viktig at aktører som kjøper tjenester i møte- og arrangementssegmentet, for eksempel kommunene og akademia, brukes sin innkjøpsmakt for å øke andelen miljøsertifiserte arrangements- og eventbyråer i årene som kommer.

Tiltak for å øke andelen miljøsertifiserte reiselivsbedrifter

Ettersom det ikke finnes målrettede støtteordninger som kan hjelpe bedrifter å bli miljøsertifisert, har tiltakene for å øke andelen miljøsertifiserte reiselivsbedrifter i Bergen i hovedsak bestått av informasjonstiltak og enkel rådgivning i regi destinasjonsselskapet. Mot slutten av 2023 fikk Matarena også et tilskudd fra Vestland fylke (BIO-midler) for å støtte en

rekke serveringsbedrifter i Bergensregionen med å bli miljøsertifisert. Vi forventer at dette vil løfte andelen sertifiserte reiselivsbedrifter noe i 2024. Det etterlyses likevel ytterligere virkemidler og tiltak for å kunne løfte andelen miljøsertifiserte bedrifter i årene som kommer. At aktørene i destinasjonsledelsen, og i reiselivet ellers, bruker sin innkjøpsmakt for å stimulere flere bedrifter til å bli miljøsertifisert tror vi også kan være et viktig incentiv. Samtidig må vi også anerkjenne at en miljøsertifisering ikke passer for alle typer bedrifter, for eksempel kan det være krevende for en del små bedrifter, samt oppstartsbedrifter, å prioritere knappe ressurser til arbeidet som må til for å bli miljøsertifisert.

Andel cruiseskip tilkoblet landstrøm

Bergen havn etablerte landstrømsanlegg for cruiseskip mot slutten av 2021. Anlegget er blant det største i Europa. Det første cruiseskipet koblet seg på anlegget i februar 2022, men anlegget var ikke i full drift før høsten 2022. Første hele driftsår for landstrømanlegget er derfor 2023, som er første år vi rapporterer på her. Bergen havn har et mål om at 50% av alle cruiseanløp tilkobler seg landstrøm i 2024 og at alle cruiseskip skal benytte landstrøm fra 2026.

Årstall	Andel landstrøm
2023	23 %

Kilde: Bergen havn

Gjennomsnittlig EPI-score fra anløpte skip

Environmental Port Index (EPI) er et rapporteringsverktøy for cruisehavner, hvor anløpte cruiseskip melder inn sine miljødata (blant annet data over CO₂-, SO₂- og NO_x-utslipp) og gis en score basert på sine miljøprestasjoner. Scoren brukes deretter i en prismekanisme som gir lavere havneavgift for skip med gode miljøprestasjoner og høyere havneavgift for skip med dårligere miljøprestasjoner. På den måten kan havner stimulere cruiserederier til en mer miljøvennlig drift på eksisterende fartøy og en overgang til mer miljøvennlige skip ved flåtefornyelse. Bergen havn er blant arkitektene bak EPI.

Årstall	Gjennomsnittlig EPI-score
2019	32,4
2020	32,6
2021	46
2022	43
2023	52,5

Kilde: Bergen havn

En høy EPI-score betyr bedre miljøpresentasjoner blant anløpte skip. Bergen havn har med andre ord lyktes med å stimulere til bedre miljøprestasjoner for cruiseskip som har anløpt Bergen de siste fem årene.

Sosial bærekraft på reisemålet

Innbygger- og gjestetilfredshet

Som del av arbeidet med å merke Bergen som bærekraftig reisemål ble det i 2022 gjennomført egne innbygger- og gjesteundersøkelser. Det er ikke gjennomført nye undersøkelser i 2023. Innbygger- og gjestetilfredshet vil bli undersøkt på nytt i 2025 i forbindelse med remerking som Bærekraftig reisemål. Det er derimot etablert et innbyggerforum som fungerer som et treffpunkt mellom destinasjonsselskapet, reiselivsnæring og beboerforeninger i Bergen sentrum. I 2023 ble det gjennomført to møter i forumet. Blant temaene som er diskutert melder beboerforeningen blant annet om følgende utfordringer fra reiselivet i Bergen:

1. Villparkering av bobiler i Bergen sentrum, spesielt på Nordnes.
 - Her er det i 2023 gjennomført et prøveprosjekt hvor Bergen havn har stilt arealer til rådighet for dagparkering av bobiler. Dette har mottatt positive tilbakemeldinger hittil og vil bli videreført i 2024.
2. Størrelsen på og mengden av turistbusser i (smale) sentrumsgater.

- Innsatsen mot feilparkerte busser bør økes og trafikkreglene i sentrum bør håndheves bedre. Det meldes om enkelte busser som stopper midt i kjørefeltet og som dermed blokkerer dermed trafikken. Dette skaper også et uoversiktlig trafikkbilde for gående og syklende.
 - For hop-on-bussene er det dialog mellom operatør (Strømmen) og beboerforeninger om å tilpasse rutene og stoppestedene. Endringer i ruteplan må godkjennes av konsesjonsgiver (Vestland fylke).
3. Støy fra sjøfly og helikoptervirksomhet i Bergen sentrum (Sandviken).
- Bergen sjøflyplass ved Kristianholm har konsesjon av Luftfartstilsynet. Konsesjonen ble sist fornyet i 2023. Det er selskapet Scandinavian Seaplanes som er konsesjonshaver. Det må undersøkes hvordan reguleringsendringene og utbygging av Kristiansholm vil påvirke helikopter- og sjøflyaktiviteten i dette området.
4. Manglene skilting til relevante attraksjoner for besøkende i Bergen sentrum.
- Dette har lenge vært et ønske fra reiselivet, men det mangler en tydelig prioritering fra veieiere, arealforvaltere og skiltmyndigheter for å ta tak i denne utfordringen.
5. Trengselsproblematikk ved Torget i sommerhalvåret.
- Dette er en problemstilling som også har vært omtalt i forbindelse med uteserveringer ved Torget. Eventuelle fysiske utbedringstiltak må ses på i sammenheng med vedtatt reguleringsplan for bygging av Bybane til Åsane.
 - Det bør også ses på muligheter for å gjøre tilstøtende og alternative gangtraséer forbi Korskirken og Vågsallmenningen mer tiltalende for besøkende og innbyggere å bruke.

Rekruttering, stolthet og status for reiselivsansatte

Et mål i bærekraftarbeidet er å øke kompetansen, statusen og stoltheten til de ansatte, samt å bedre rekrutteringen i reiselivsbransjen. En stor utfordring for reiselivsbedriftene har også i 2023 vært å rekruttere nok ansatte og dekke sitt kompetansebehov. For å heve kompetansen i bransjen er det flere organisasjoner som tilbyr ulike initiativ og kurs for reiselivsansatte,

blant annet Matarena, Næringslivets hovedorganisasjon / NHO Reiseliv, Visit Bergen og Bergen Næringsråd. I tillegg har større reiselivskonserner ofte sine egne større opplærings- og kompetanseprogram.

På destinasjonsnivå er det i 2023 blant annet gjennomført Vertskapskurs, Medietrening, fagsamlinger for sjømat, kurs i sosiale medier og kurs i pakking, salg og distribusjon. Visit Bergen gjennomfører også et årlig Kick-Off for byens frontpersonell for å informere om byen sitt samlede tilbud av reiselivsopplevelser. Målet er å styrke frontpersonalets kompetanse om aktivitets- og opplevelsestilbudet på destinasjonen, noe som kan bidra positivt til økt verdiskapning, gjestetilfredshet og oppholdstid. Samtidig er arrangementet i seg selv er en viktig arena for nettverksbygging.

Økonomisk levedyktighet

For mange bedrifter ble 2023 et rekordår for reiselivet i Bergen. Aldri tidligere har flere betalt for å bo på et hotell i Bergen. Dette betyr bedre belegg og også bedre priser per rom. Det er også gledelig at det er god vekst i skulder og vintersesong. Økte kostnader i form av høye energipriser, renter og høy inflasjon setter derimot en demper på optimismen og flere bransjer har utfordringer med å hente inn igjen kostnadsøkningene.

Reiselivets verdiskapning i Bergen

Det finnes en rekke måter å måle verdiskapning i reiselivet. Menon Economics, på vegne av NHO Reiseliv, publiserte i 2019 en [ringvirkningsanalyse for reiselivet i Bergen](#), som beregnet at reiselivet i Bergen sto for en verdiskapning på over 5,1 milliarder kroner i 2017. Fordi det er svært kostbart å gjennomføre slike ringvirkningsanalyser er dette er de siste og mest omfattende tallene vi har over de økonomiske ringvirkningene fra reiselivet i Bergen. NHO Reiseliv planlegger imidlertid nye ringvirkningsanalyser i tiden som kommer, men det er usikkert når disse vil være tilgjengelig.

Innovasjon Norge gjennomfører årlig en verdiskapningsanalyse for reiselivet i norske kommuner. Verdiskapning er summen av driftsresultat og lønnskostnad. Analysen viser vekst

i verdiskapningen fra 2019 til 2022. Verdiskapningstall for 2023 er ikke tilgjengelig per april 2024.

Reiselivets verdiskapning i Bergen 2019 - 2022¹

Årstall	Verdiskapning 1000 NOK
2019	5.516.956
2020	3.471.252
2021	5.247.466
2022	5.652.322
2023	N/A (Nye tall ikke tilgjengelig per april 24)

Kilde: [Asplan Viak / Visit Norway Innsikt](#)

Gjestedøgn og dagsbesøkende

En annen måte å analysere aktiviteten i reiselivet på destinasjonen er å måle antall gjestedøgn. I tabellen nedenfor er antall gjestedøgn siden 2019 presentert. Tabellen gir også et overblikk over hvilke deler av året gjestene velger å besøke Bergensregionen. Antall gjestedøgn viser hvor mange døgn det er betalt for på et hotell, campingplass, vandrerhjem eller lignende kommersielle overnattingsbedrifter. Overnattinger gjennomført gjennom private delingstjenester som for eksempel Airbnb omfattes ikke av statistikken. Disse overnattingene er det heller ingen god, valid og regelmessig måling av på destinasjonsnivå.

For 2023 ser vi at det er en sterk økning i antall gjestedøgn sammenlignet med 2022. Antallet gjestedøgn i 2023 er også over nivået for rekordåret 2019. Det betyr at det aldri tidligere har overnattet flere gjester i Bergen enn i 2023. Det er også positivt for helårsturismen at andelen som overnatter i «New Season» er økende sammenlignet med både 2022 og 2019.

¹ For 2023 har vi brukt tall for samlet verdiskapning i reiselivet (inkludert transport og formidling), mens tallene i fjorårets årsrapport ikke inkluderte tall for transport og formidling.

Antall gjestedøgn Bergensregion² 2019 – 2023

År	New Season (jan – mars, okt - des)	Prosent New season	Hovedsesong (apr – sep)	Prosent hovedsesong	Total
2019	904 432	34,11 %	1 747 415	65,89 %	2 651 847
2020	557 033	42,82 %	743 884	57,18 %	1 300 971
2021	618 985	39,49 %	948 507	60,51 %	1 567 492
2022	878 946	33,92 %	1 711 923	66,08 %	2 590 869
2023	994 323	35,51 %	1 805 616	64,49 %	2 799 939

Kilde: [SSB / Visit Norway Innsikt](#)

Antall gjestedøgn på reisemålet fanger ikke opp hvor mange dagsbesøkende, som f.eks. cruisegjester, som har besøkt Bergen. Tall fra Kystverket og Bergen Havn viser utviklingen i antall cruisepassasjerer og anløp i Bergen. Antall dagsbesøkende som ankommer med andre transportformer, som for eksempel buss eller tog, har vi ikke gode målinger på i dag.

Antall cruiseanløp og cruisegjester til Bergen 2019 - 2023

Årstall	Antall anløp	Antall passasjerer totalt	Passasjerer New Season (jan – mars, okt – des)	Andel passasjerer New Season (jan – mars, okt – des)	Passasjerer Hoved- sesong (apr – sep)	Andel passasjerer Hovedsesong (apr – sep)
2019	324	572 759	28 649	5 %	544 110	95 %
2020	36	12 227	10 842	88,67 %	1385	11,33 %
2021	31	26 292	7840	29,82 %	18 452	70,18 %
2022	309	381 931	53 940	14,12 %	327 991	85,88 %
2023	341	631 621	91 510	14,49	540 111	84,51 %

Kilde: Kystverket og Bergen Havn. Tidligere ble Kystverket brukt som kilde for antall passasjerer, men nå brukes Bergen havn sine tall. Tabellen er derfor ikke fullstendig sammenlignbar med fjorårets rapport.

² Bergenregion er en statistikkinnndeling av SSB som består av kommunene Alver, Askøy, Austrheim, Bergen, Bjørnafjorden, Fedje, Gulen, Masfjorden, Modalen, Osterøy, Samnanger og Øygarden.

Som vi ser av tabellen, har det vært en økning i anløp fra 2022 til 2023 og en sterk økning i antall passasjerer. I 2022 var det fremdeles pandemibegrensninger i Europa, slik at mange skip kjørte med redusert passasjerkapasitet. En annen årsak til økningen i 2023 er at mange rederier valgte å nedprioritere enkelte anløp og seilinger i Østersjøen som følge av krigen i Ukraina. Disse seilingene foregikk i mange tilfeller i stedet i Nordsjøen.

Bystyret i Bergen har vedtatt et cruisetak på maks 4 cruiseskip (minst ett skip må være tilkoblet landstrøm) og maks 8000 passasjerer per dag. I 2023 var det ingen dager hvor antall passasjerer eller antall skip passerte dette taket. Det er skipenes passasjerkapasitet som legges til grunn når havnen planlegger anløp i henhold til cruisetaket. I realiteten er det langt færre passasjerer som går i land i Bergen enn det som er skipenes maks passasjerkapasitet. For det første er det sjeldent at skipene har en fyllingsgrad på 100%. For det andre er det ikke alle passasjerer som går i land. Og for det tredje er det en andel av passasjerene som har planlagt utflukter i regionen og som derfor ikke oppholder seg i Bergen sentrum mens skipet er til kai. Bergen havn har i 2023 etablert tellepunkt i havnen for å måle hvor mange passasjerer som går i land. Tellingene viser så langt at om lag 80 prosent av passasjerene går i land i Bergen på finværsdager, mens andelen på på mer regnfulle dager ligger på mellom 60 og 65 prosent.

Sesongvariasjoner

Innovasjon Norge har utviklet en kalkulator som gjør det mulig å analysere sesongsvingninger i reiselivet på kommunenivå. Utregningen ser på andel gjestedøgn gjennom året og beregner en Gini-koeffisient. Gini-koeffisient er en måte måle statistisk spredning på. Målet er å ha en Gini-koeffisient som er så nært null som mulig. Mer om målemetoden kan du finne ved å klikke på lenken under tabellen.

GINI-koeffisient for sesongvariasjoner i Bergen 2019-2023

Årstall	GINI-koeffisient Bergen	GINI-koeffisient Norge
2019 ³	23	25
2020	34	39
2021	29	37
2022	23	27
2023	21	24

Kilde: [Visit Norway Innsikt](#)

Som tabellen viser, har det siden 2019 vært en svak positiv utvikling i å redusere sesongvariasjonene for reiselivet i Bergen. 2020 og 2021 var preget av større sesongvariasjoner som følge av koronapandemien og egner seg i liten grad til sammenligning med en normalsituasjon.

Som det kommer frem i oversikten over dagsbesøkende cruisepassasjerer i forrige tabell har det de siste årene også vært en økning i andel cruisepassasjer i vinterhalvåret, men en stor hovedvekt ankommer fremdeles destinasjonen i hovedsesongen.

Oppholdstid

Det har lenge vært en målsetning å øke oppholdstiden for gjestene i Bergen. Oppholdstid er en viktig indikator for både de økonomiske, sosiale og miljømessige bærekraftdimensjonene. For det første sier utviklingen i oppholdstid noe om hvilket potensiale gjestene ser i reisemålet. For det andre kan økt oppholdstid gi økt lønnsomhet fordi overnattingsbedriftene kan bruke færre ressurser på inn/utsjekk og potensielt også rengjøring. Og for det tredje kan økt oppholdstid redusere transportintensiteten til reiselivet. Fordi man da kan ta ned antallet tilreisende gjester, samtidig som verdiskapning på reisemålet opprettholdes. Hvis alt annet er likt kan en dobling av oppholdstiden på reisemålet potensielt tilsvare en 50 prosent reduksjon i klimagassutslipp fra gjesterelatert transport til reisemålet.

³ For 2019 finnes kun tall for Bergensregion. Se tidligere fotnote for hvilke kommuner som inngår i Bergensregion.

Oppholdstid Bergenregion⁴ 2019 - 2022

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall døgn	1,8	1,9	2,0	1,9	1,7

Kilde: Visit Norway Innsikt / Statistisk sentralbyrå

Vi har ikke en god forklaring på hvorfor oppholdstiden synker i 2023, men en årsak kan være at yrkesreiser har vært økende i 2023, mens det i 2022 var færre yrkesreiser pga. pandemirestriksjoner. Yrkesreisende har ofte en lavere oppholdstid enn fritidsreisende. Samtidig ser vi også at andelen norske gjester er høyere i 2023 enn i perioden før koronapandemien. Norske gjester har historisk sett hatt lavere oppholdstid enn utenlandske gjester.

Utvikling i antall medlemsbedrifter av destinasjonsselskapet

Antall medlemmer av destinasjonsselskapet sier noe om hvor viktig rolle destinasjonsselskapet spiller for utviklingen på reisemålet og det kan også være et mål på hvor godt organisert samarbeidet på destinasjonen er. For bærekraftarbeidet er det spesielt viktig at dette samarbeidet fungerer godt og man blir i merkeordningen derfor målt på hvor høy andel av reiselivsbedriftene som er medlem av destinasjonsselskapet. For Visit Bergen har antall medlemmer også betydning for organisasjonens lønnsomhet.

Antall medlemmer av Visit Bergen 2019 - 2023

Årstall	Antall medlemmer
2019	443
2020	378
2021	362
2022	384
2023	396

Kilde: Visit Bergen årsmeldinger 2019 - 2023

⁴ Bergenregion er statistikkgruppe i SSB som består av kommunene Alver, Askøy, Austrheim, Bergen, Bjørnafjorden, Fedje, Gulen, Masfjorden, Modalen. Osterøy, Samnanger og Øygarden.

Som tabellen over viser er antallet medlemsbedrifter av Visit Bergen redusert siden 2019. Årsakene til dette er sammensatt, men koronapandemien er en forklaring. I pandemiårene valgte flere bedrifter å si opp sitt medlemskap i Visit Bergen pga. utfordrende lønnsomhet. Flere bedrifter har dessuten gått konkurs i løpet av eller som følge av pandemien.

I 2023 opplevde destinasjonsselskapet dessuten utmelding fra en del større aktører, som blant annet Alver kommune, Clarion Bergen og Clarion Bergen Airport. For destinasjonsselskapet er kommunene og hotellene spesielt viktige økonomisk bidragsytere. Disse utmeldingene er derfor bekymringsfulle.

I 2023 ansatte Visit Bergen en ny medlemsansvarlig som blant annet arbeider med å ivareta, samt å rekruttere nye medlemmer. Til tross for noen større utmeldinger har det derfor vært en økning i antall medlemmer i 2023 sammenlignet med 2022.

Tiltak for å styrke den økonomiske utviklingen på reisemålet

Styrket lønnsomhet og økonomisk utvikling for reiselivet på destinasjonen er et langsiktig arbeid. Reisemålets strategier for dette er angitt i Destinasjonsstrategi for Bergensregionen. Her vil vi fremheve to områder det har vært særlig søkelys på i 2023:

- Bergens ambassadørprogram, som er et tiltak i arbeidet med å styrke Bergen sin posisjon som vertskapsby for internasjonale møter og arrangement, ble i 2023 utvidet til å inkludere ildsjeler innenfor idretts- og kulturarrangement. Programmet er et samarbeid mellom Visit Bergen / Bergen Convention Bureau og Bergen kommune.
- Visit Bergen åpnet i 2023 et nytt bemannet informasjonspunkt på Bergen Lufthavn. Målet er å nå enda flere tilreisende med informasjon om destinasjonen og opplevelsesproduktene i Bergensregionen, samt for å svare på praktiske spørsmål de tilreisende måtte ha om sitt besøk i byen og regionen.

Utfordringer

Overordnede utfordringer

For at Bergen skal bli et mer bærekraftig reisemål og for at reisemålet skal kunne bidra til å oppfylle FNs bærekraftsmål innen 2030 er det en rekke utfordringer som må løses. Det er ikke rom for å belyse alle utfordringer i denne rapporten, men de største utfordringene over tid er disse:

- Sørge for en bedre og mer helhetlig besøksforvaltning
- Øke oppholdstiden til gjestene
- Redusere sesongvariasjonene i reiselivet

De tre utfordringene er områder trukket fram av kontrollør som utfordringsområdet i forbindelse med kontrollbesøk forut for oppnåelse av Merket for Bærekraftig i starten av 2023. Dette er også områder destinasjonsledelsen har mulighet til å påvirke. Vi vil beskrive besøksforvaltning inngående nedenfor, mens oppholdstid og sesongvariasjoner er beskrevet tidligere i rapporten. Av andre særskilte utfordringer kan følgende nevnes:

- Manglende miljøsertifisering av rådhuset i Bergen kommune i 2023.
- Manglende tålegrense-, samt risiko- og sårbarhetsanalyse for verdensarvstedet Bryggen.
- Utdaterte forvaltningsplaner for Byfjellene hvor reiselivets påvirkning og betydning for områdene ikke er omtalt. Særlig viktig her er sentrale byfjell (Vidden).
- Kulturmiljøplan for Bergen omtaler i liten grad reiselivet/besøkende som en ressurs og utfordring.
- Det foreligger ingen helhetlig strategi for å minimere lys- og støyforurensning på reisemålet.
- Kommunens strategier for klimatilpasning omfatter i liten grad reiseliv og utfartsområder. Og klimaendringer, med tilhørende risiko, er i liten grad kommunisert til reiselivsbedrifter og gjester.

Besøksforvaltningsarbeid i 2023

De siste årene er det kartlagt hvordan besøkspresset i byen oppleves fra ulike interessenter. Gjестene opplever generelt lite besøkspress i Bergen, men et flertall av innbyggerne i Bergenshus bydel mener besøkspresset er for stort. Det historiske sentrum, med Bryggen, Fisketorget og Fløyen (Vetrlidsallmenningen), trekkes frem som de områdene som oppleves mest overfylt på grunn av turisme. Både gjester og innbyggere opplever besøkspresset i vinterhalvåret som lavt. Det er sommermånedene som er utfordrende. Tilbakemeldingene fra innbyggerforumet, nevnt tidligere i rapporten, er også viktige områder for besøksforvaltningsarbeidet.

En utfordring med besøksforvaltningen på reisemålet er at det ikke er en enkeltaktør som er ansvarlig for gjestene, men summen av mange aktører sine strategiske tiltak over tid som må til for å skape en god besøksforvaltning. Manglende samarbeid og kunnskap er den største utfordringen på området. Heldigvis er dette i endring.

Vestland fylkeskommune har i 2023 igangsatt et hovedprosjekt for besøksforvaltning, som tar sikte på å samle kommuner og destinasjonsselskap om økt kunnskap og felles innsats for bedre besøksforvaltning i Vestland. Hittil er det blant annet gjennomført et videreutdanningskurs i regi NMBU og Vestland fylke som samlet reiseliv og forvaltning. Fra Bergen deltok blant annet Byfjellsforvalter og bærekraftansvarlig i Visit Bergen på kurset.

Suksesshistorier

Bergen merket som Bærekraftig reisemål

Bergen ble i starten av 2023 merket som Bærekraftig reisemål etter et langt prosjektarbeid som ble påbegynt allerede i 2019. Bergen ble med dette den mest folkerike kommunen og den største reiselivskommunen i Norge som har oppnådd Merket for bærekraftig reisemål. Strategisk samarbeid om bærekraftig utvikling av reisemålet mellom kommune, destinasjonsselskap, havn og reiselivsnæringen har vært avgjørende for å oppnå merket.

Merket bidrar til å styrke Bergen som et konkurransedyktig og foretrukket reisemål. Som følge av byens status som Bærekraftig reisemål, ble Bergen for eksempel valgt som vertskapsby for en nasjonal bærekraftkonferanse for norske destinasjonsselskap og reisemål. Konferansen, arrangert i regi Innovasjon Norge, ble gjennomført på Hotel Opus i mars 2023.

Bergen i verdenstoppen på global bærekraftindeks

De siste årene har Bergen prestert i toppskiktet på Global Destination Sustainability Index (GDS-indeksen). I 2022 havnet Bergen på andreplass, mens Bergen i 2023 endte på femteplass. Byens gode plassering på GDS-indeksen bidrar positivt til reisemålets omdømme og har ført til medieomtale i flere internasjonale medier, blant annet i Condé Nast Traveler.

Fall i plassering fra 2022 til 2023 skyldes ikke at man har prestert dårligere i 2023, faktisk har Bergen sin score på indeksen økt, men det er andre destinasjoner som har økt ytterligere i score og som dermed har gått forbi Bergen på indeksen. Dette gjelder blant annet Oslo. Tendensen er at det blir stadig vanskeligere å konkurrere i toppskiktet på indeksen. For å beholde byens posisjon i toppen må innsatsen for å gjøre Bergen til en mer bærekraftig by og destinasjon økes i årene fremover, både fra det offentlige og fra reiselivsnæringen. En utfordring er at både leveranse og forbedringer på indeksen er ressurskrevende for relativt små destinasjonsselskap å håndtere.

Bergen havn - En foregangshavn for grønn omstilling

Som en av arkitekten bak Environmental Port Index har Bergen havn opparbeidet seg en posisjon som en foregangshavn for det grønne skiftet i cruisenæringen. Havnen opplever stor positiv oppmerksomhet internasjonalt. EPI-verktøyet blir nå tatt i bruk av en stor andel av norske havner og er også tatt i bruk internasjonalt blant havner på Island, Færøyene, Storbritannia og i Sverige.

Positiv utvikling i vinterturismen

Langsiktig innsats for å styrke Bergen som en reiselivsdestinasjon i vinterhalvåret viser positive resultater i 2023. I følge Widerstrøm Hotel Consulting har antallet ferie- og

fritidsreisende i månedene desember, januar og februar økt med hele 80 % på seks år. Selv om det er et stykke igjen for å flate ut sesongtoppen er dette gledelige tall på veien. Blant tiltakene som er innført for å skape mer vinterturisme i 2023 kan det blant annet nevnes at visningsturer og besøk av turoperatører/presse nå blir prioritert i vinterhalvåret.

Formidling av rapporten

Formidling av denne bærekraftsrapporten for Bergen som reisemål planlegges slik:

- Rapporten publiseres visitBergen.com
- Rapporten formidles til medlemmer og samarbeidspartnere av Visit Bergen gjennom nyhetsbrev og aktuelle bransjekanaler
- Rapporten oversendes Bergen kommune, som ledd i årlig orientering for Bystyret om arbeidet med bærekraftig destinasjonsutvikling
- Rapporten oversendes Bergen havn til orientering.

Ytterligere ressurser

Destinasjonsstrategi for en bærekraftig reiselivsutvikling i Bergen 2021 – 2023. Tilgjengelig fra: <https://www.visitbergen.com/dbimgs/Destinasjonsstrategi-for-en-baerekraftig-reiselivsutvikling-2021.pdf>

Handlingsplan for en bærekraftig reiselivsutvikling i Bergen 2021 – 2023. Tilgjengelig fra: <https://www.visitbergen.com/dbimgs/Handlingsplan-for-en-baerekraftig-reiselivsutvikling-i-Bergen-2021.pdf>

Opinion (2022) *Innbyggerundersøkelse Bergen*. Gjennomført på vegne av Visit Bergen. Tilgjengelig fra: <https://www.visitbergen.com/dbimgs/Innbyggerundersokelse-2022.pdf>